

Twickelblad

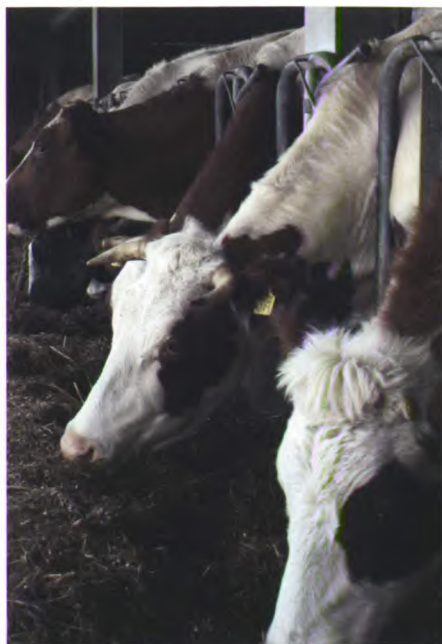
Terug naar de natuur

- Boeren in en voor Natuur
- Boerderijlodge onthaast
- Nieuwe voorzitter houdt koers

In dit nummer

Van de Rentmeesterij	3
Interview: Maurits van den Wall Bake	4
Boeren voor Natuur biedt perspectief	6
Water krachtbron voor kasteel	8
Boekbespreking Twente toen en nu	9
Moestuinmuur hersteld	10
Zicht op Twickel	11
Twickelboerderij wordt gastenboerderij	12
Rijdende monumenten	14
Mijn Twickel	15
Excursie Breeriet	16
Vrienden van Twickel	18
Moeras Rijnstrangen wint terrein	
Zwerfkei waarschuwt al 50 jaar	19
Twickel en Gartenreich Dessau-Wörlitz	20
Berichten van de buitenplaats	22
Kaasmaakster op eigen benen	23

Koeien in een potstal op Erve Bokdam

Van de redactie

Niet toevallig heeft dit winternummer de titel 'Terug naar de Natuur' gekregen. De bladeren mogen dan zijn gevallen, de temperatuur duikt onder het vriespunt en de flora en fauna bevindt zich in een slaapstand, maar in diverse artikelen voeren natuur en duurzaamheid de boventoon. Of het nu gaat om de pachter die in harmonie met zijn omgeving wil boeren, een luxe gastenboerderij, de ambachtelijke streekmarkt of de natuurdag van de Vrienden in het Schijvenveld; overal is de tendens zichtbaar dat er meer in en met de natuur wordt gewerkt.

Ik ben, ik beken het eerlijk, geen natuurkenner. Ik fiets, loop of wandel graag door de bossen van Twickel. Als ik hardlopend langs de watermolen bij Oele een ree zie in een nevelig weiland kan mijn zondag al niet meer stuk, maar vraag mij niet hoe duizendguldenkruid eruit ziet. Dat moet ik tijdens een excursie door natuurgebied De Breeriet toch echt aan Hans Spijkerman vragen. De ex-jachttopzichter kent volgens mij elke vogel en plant van naam. Ik voel mij meer een geestverwant van pachter André Luttikhedde. Voor hem is een weiland vooral gras, en hij zal net als ik voorbij lopen aan een bijzonder plantje. Toch hecht hij zoveel belang aan de flora en fauna in zijn omgeving dat hij vol overtuiging deelneemt aan het programma Boeren voor Natuur. En ook kaasmaakster Elise Elbert en de familie Damen die een boerderijlodge exploiteren, spelen in op een toenemende belangstelling voor de pure natuur. Al hun verhalen tonen aan dat economie, recreatie, en landbouw steeds meer hand in hand (moeten) gaan met duurzaam natuurbeheer.

Ik draag, net als veel andere Twickelbezoekers, mijn steentje bij door op de paden te blijven, de hond aan de lijn te houden en mijn afval mee naar huis te nemen. Over regeltjes gesproken; ik gooi sinds kort mijn lege boterkuipjes, drinkflesjes en verpakkingsmateriaal in een aparte vuilniszak. De gescheiden inzameling van plastic is ook een teken dat de aandacht voor het milieu toeneemt. Nu alleen niet vergeten om ook het omhulsel van dit Twickelblad erbij te doen.

Colofon**Redactie:**

Jan Willem van Beusekom
Helmig Kleerebezem
Albert Schimmelpenninck
Martin Steenbeeke (eindredactie)

Vaste medewerkers:

Aafke Brunt
Christine Sinninghe Damsté

Inlevering kopij:

Voor 15 februari 2010
Schalkburgerstraat 11, 7551 GR, Hengelo
Twickelblad@stnbk.nl

Het Twickelblad is een gezamenlijke kwartaaluitgave van de Stichting Twickel en de Vereniging Vrienden van Twickel. Het blad geeft informatie over de historie en het beheer van Twickel in al zijn aspecten.

Lidmaatschap, mutaties, adreswijzigingen: secretaris@vriendenvantwickel.nl of Postbus 107, 7490 AC Delden. Lidmaatschap van de Vereniging Vrienden van Twickel (incl. toezending Twickelblad) bedraagt minimaal € 19,- per kalenderjaar; hogere bijdrage is welkom.

Meer info: www.vriendenvantwickel.nl
Losse nummers kosten € 4,- en zijn verkrijgbaar in de landgoedwinkel van Stichting Twickel, de VVV-Delden en The Read Shop in Delden.

Niets uit deze uitgave mag, op welke wijze dan ook, worden verveelvoudigd zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de redactie. De redactie behoudt zich het recht voor artikelen in te korten en te redigeren.

Lay-out:

Morskieft Ontwerpers
van Visuele Identiteit

Druk:

Van Marle BV

Foto's, tenzij anders vermeld, zijn o.a. gemaakt door: J.W van Beusekom, A. Brunt, H. Kleerebezem, H. Morskieft, A. Schimmelpenninck, H. Schuurman, C. Sinninghe Damsté, M. Steenbeeke, A. van den Tweel.

ISSN 0927-6548

Martin Steenbeeke

GD VAN DE RENTMEESTERIJ

Natuur, een beladen begrip?

“Laat er geen misverstand over bestaan: wij zijn trots op onze natuurgebieden. En wij vinden dat de flora en fauna in deze gebieden beschermd horen te worden en bewaard moeten blijven voor de generaties die na ons komen. Ons bezwaar richt zich vooral op de manier waarop dit nu door het Natura 2000 beleid gestalte krijgt”.

Aan het woord is een wethouder namens tien plattelandsgemeenten in de Achterhoek in een brief aan minister Gerda Verburg. De aanleiding is de rigide wijze waarop de Nederlandse regering het Europese beleid voor een netwerk van natuurgebieden “Natura 2000” vertaalt voor de Nederlandse situatie. Deze wethouder brengt het gevoel van ongetwijfeld vele provinciale en gemeentelijke bestuurders onder woorden. Voor rentmeesters die fraaie landgoederen mogen beheren geldt hetzelfde.

De lokale bestuurders worden geacht het landelijk geformuleerde natuurbeleid loyaal uit te voeren. Het gaat dan niet alleen om Natura 2000 maar ook om de realisatie van de Ecologische Hoofdstructuur en de uitvoering van de Flora en Faunawet. Heel actueel is het besluit van de regering de Hedwigepolder in Zeeland onder water te zetten.

Het natuurbeleid heeft grote gevolgen voor talloze agrarische bedrijven die niet meer kunnen uitbreiden of zelfs verplaatst moeten worden. Door de erg rigide Flora en Faunawet is het praktisch onmogelijk effectief op te treden tegen bijvoorbeeld overzomerende

ganzen die het boerenland kaal vreten. Mensen met bouwplannen zijn beducht op het voorkomen van een “rode lijst soort” die hun bouwplan kan torpederen. Bos- en natuurbeheerders hebben voor steeds meer normale beheerwerkzaamheden vergunningen nodig. De bureaucratie neemt hand over hand toe ondanks de mooie voornemens om de regeldruk te verminderen. De regering heeft besloten het natuurbeleid naar de provincies te “decentraliseren”. Dit gaat echter wel gepaard met een enorme ambitie die binnen het gegeven tijdsbestek meestal niet haalbaar zijn. Bij de lokale bestuurders ontstaat dus het gevoel dat het ministerie het probleem “over de schutting heeft gegoooid”. Natuur waar we trots op moeten zijn, wordt iets wat angst inboezemt. Zo wordt natuur een beladen begrip.

Het evenwicht tussen het natuurbelang ten opzichte van andere belangen is in het voordeel van de natuur doorgeslagen. Dat lijkt me geen stabiele situatie. De gevolgen worden nu zichtbaar. Het draagvlak voor het natuurbeleid vermindert. Dat zal vroeg of laat tot gevolg hebben dat de balans weer naar de andere kant doorslaat. Ook dat is geen goede ontwikkeling. Het zou van moed getuigen wanneer

natuurorganisaties niet langer elkaar overschreeuwen om nog meer natuur te beschermen en nog sneller nieuwe natuur te realiseren maar zich matigen. De Ecologische Hoofdstructuur kan best een paar jaar later klaar. Misschien hebben boeren die klagen over de gigantische toename van de ganzenpopulatie wel een terecht punt. Misschien moeten we wat soepeler omgaan met natuurwaarden op een bouwterrein.

Begrip voor andere belangen is de basis van iedere samenwerking. Bij het beheer van een landgoed waar zo veel uiteenlopende belangen spelen is dat besef ons met de paplepel in gegeven. Willen we de natuur beschermen en ontwikkelen dan kan dat alleen met oog voor de andere belangen. De Stichting Twickel wil haar steentje bijdragen aan de uitvoering van het natuurbeleid maar dan wel in een goed evenwicht met de andere belangen die op het landgoed spelen.

Albert Schimmelpenninck

“De lijn zal niet veranderen”

Maurits van den Wall Bake ontvangt zijn bezoek in de zitkamer van het kasteel. In deze ruimte, waar foto's en een boekenkast de herinnering aan de laatste barones van Twickel levend houden, heeft hij de afgelopen vijftien jaar als bestuurslid vele uren doorgebracht. Sinds juni zit hij aan het hoofd van de tafel, als voorzitter van de Stichting Twickel. Evenals zijn voorgangers Edzard Krudop en Geert Boreel, kan hij bogen op jarenlange ervaring als bestuurslid van de Stichting Twickel. “Voor de continuïteit van een organisatie als Twickel is het nuttig dat mensen er lang zitten”, zegt Van den Wall Bake.

*Maurits van den Wall Bake:
“Je ontdekt steeds meer nieuwe dingen.”*

Het is de veelzijdigheid, die het bestuurswerk voor een landgoed als Twickel aantrekkelijk maakt, zegt Van den Wall Bake (59). Met de prachtige natuurgebieden is er niet alleen sprake van een grote landschappelijke diversiteit, ook bestuurlijk komen er verschillende zaken op Twickel af. Van ruimtelijke ordening, via landbouw en cultuur tot beheer en financiën. “Daardoor wordt het steeds leuker. Je ontdekt steeds meer nieuwe dingen.” Voor zijn aantreden in 1994 kende hij Twickel, zoals zovele andere Nederlanders, enkel als een mooi landgoed waar het prettig wandelen is. Nog steeds wordt hij verrast door bijvoorbeeld de schoonheid van het Schijvenveld of de uiterwaarden in de Geldersche Waard. “Gouden plekken”, aldus Van den Wall Bake. Maar ook het weidegebied tussen de spoorlijn en snelweg bij Wassenaar is een waardevol bezit. “In een verwoestend stedelijke omgeving is dat een verademing.”

Vijftien jaar geleden werd hij voor een bestuursfunctie gepolst. Hij kende rentmeester Albert Schimmelpenninck die van ongeveer dezelfde studentengeneratie is. In zijn begintijd werkte hij zich in, via rondleidingen en gesprekken met diverse betrokkenen. Maar het voert te ver om te stellen dat je dan alles van Twickel weet, erkent Van den Wall Bake. “Er is zoveel te zien en allerlei ontwikkelingen op het gebied van bijvoorbeeld landbouw en ruimtelijke ordening zijn bij ons een vast agendapunt. Toen ik tot voorzitter was benoemd, heb ik met alle beheerders uitvoerig gesproken. Geleidelijk, door mee te doen en heel veel te vragen, raak je op de hoogte. Al gaat dit proces nog steeds door. Er zijn altijd dingen waar je het fijne niet van weet. Dat heb ik als advocaat ook. De problemen of transacties waar je bij betrokken bent, spelen zich af in een andere wereld, met steeds andere personen. Die moet je telkens leren kennen.”

Uniek bezit

In 1994 nam Van den Wall Bake de plaats in het bestuur in van baron van Harinxma thoe Slooten, voormalige rechtbankpresident. “We hebben geen portefeuilles in het bestuur maar het is nuttig in een bestuur over juridische kennis te beschikken.” Aan het einde van dit jaar sluit hij een 35-jarige carrière als advocaat af, om in een soort adviesfunctie verder te gaan bij zijn kantoor Stibbe. Van den Wall Bake kan

bogen op een brede juridische ervaring, met name op het gebied van het ondernemingsrecht. De laatste jaren legt hij zich vooral toe op transacties. "Kopen en verkopen van ondernemingen en ruzies die daar mee samenhangen", verduidelijkt hij. Hoewel de gemoederen bij het beheer van een landgoed niet zo hoog oplopen, komt de opgedane ervaring hem bij Twickel van pas. "Je leert de koers uitzetten in kwesties waar tegengestelde belangen zijn." Al is er één belangrijk verschil: het gaat niet primair om geld. "Twickel wil de identiteit van het landgoed beschermen en behouden. Met name overheden hebben een veel kortere termijnvisie en daarom moeten wij ons soms veroorloven tegen beslissingen in te gaan, zonder de zaak te frustreren." Zijn boodschap aan de politiek - en in het bijzonder de gemeente Hof van Twente - zal zijn dat zij zich meer bewust moeten zijn van de aanwezigheid van een uniek bezit in hun directe omgeving. Meer concreet pleit Van den Wall Bake voor het opheffen van de barrière, veroorzaakt door de aanleg van de rondweg rond Delden. Er zijn plannen, uitgewerkt in het Pact van Twickel, om de weg deels verdiept aan te leggen. "Het is een enorme klus, maar ik hoop echt dat daar in mijn bestuursperiode uitzicht op komt. Dan is er weer osmose tussen stad en landgoed, creëer je nog meer belangstelling en bezoek van toeristen en verdien je het terug". Twickel kan financieel niets bijdragen, stelt Van den Wall Bake, maar wel "al het andere doen wat mogelijk is om dit te faciliteren." Wat zou het mooi zijn, filosofeert hij, als je vanaf het terras van hotel De Zwaan in Delden onbelemmerd zicht hebt op het landgoed en er, zonder tunnel, naar toe kunt wandelen. "Wij moeten de gemeente Hof van Twente ervan doordringen dat het ook in hun belang is."

Samenwerken

In deze economisch onzekere tijden vragen uiteraard het financiële fundament en de sluitende exploitatie de nodige bestuurlijke aandacht. Maar net als bij zijn voorganger(s) neemt de toekomst van de landbouw een prominente plaats in op de lijst van onderwerpen die aandacht vragen. "Dat is prioriteit nummer één. Als je hier geen boer meer hebt... ." In het kleinschalige landschap is de vaak gewenste schaalvergroting niet mogelijk, en omdat ook bijvoorbeeld nieuwe natuur en de afvoer en berging van water ruimte claimen, staat

De rondweg vormt een barrière tussen stad en landgoed.

een rendabele bedrijfsvoering onder druk. Via bijvoorbeeld de eigen landschapsregeling en het project Boeren voor de Natuur steekt Twickel de pachters een helpende hand toe. "We doen wat we kunnen maar we kunnen niet zoveel, want onze marges zijn beperkt. Boeren hebben het in deze omgeving moeilijker dan in andere delen van Nederland. Maar de enige die het kan oplossen is niet de verpachter, maar de ondernemer zelf. De één zal er in slagen, de ander niet. Diversificatie biedt mogelijkheden, zegt Van den Wall Bake, maar ook samenwerking. "Misschien moet je wel samen gaan werken met de buurman. Het is in de landbouw nog tamelijk ongebruikelijk maar over het algemeen zie je dat het goed gaat met bedrijven die het eerst moeilijk hadden en daarna gingen samenwerken."

Sigaren

Van den Wall Bake heeft als zoon van een geregeld verhuizende beroepsmilitair een band met Oost-Nederland. Hij groeide deels op in Hattum, bezocht het gymnasium in Zwolle maar verbleef vaak in de Achterhoek. Zijn grootouders woonden op landgoed De Kieftskamp bij Vorden. "Dat was voor ons de centrale plek." Zelf is hij woonachtig in Laren (NH), en dat heeft alles te maken met zijn werk in Amsterdam. Hoewel het niet direct is uit-

gesproken, voelt de nieuwe voorzitter dat de afstand tussen Twente en zijn woonplaats bij sommige mensen vraagtekens oproept. "Het vormt geen probleem. Ik kan als het nodig is altijd hier overnachten. Bovendien leven we in heel andere tijden. Alle bestuursleden hebben drukke banen en anders dan vroeger nemen wij ook wel eens telefonisch of per email beslissingen. De communicatie is totaal anders dan tien jaar geleden. Als wij hier als bestuur vergaderen ligt er een hele rij Blackberries op tafel. Vroeger waren dat sigaren." Van een trendbreuk met zijn voorgangers Van Heek, Boreel en Krudop zal geen sprake zijn, bezweert hij. De afgelopen decennia hebben zij het relatief 'gesloten' landgoed een meer 'open' karakter gegeven en mengt Twickel zich meer in het maatschappelijk debat en ontwikkelingen aangaande de omgeving. "De lijn die door hen is uitgezet, zal niet veranderen. De samenleving verandert, en wij veranderen mee." In dit verband noemt Van den Wall Bake het "heel belangrijk" dat in de persoon van Marc van Weede ook een relatief jong bestuurslid is toegetreden. "Twickel koestert zijn tradities, maar het bestaat voor de toekomst."

Martin Steenbeeke

Boeren voor Natuur biedt perspectief

Twee jaar geleden werd tijdens een feestelijke bijeenkomst in aanwezigheid van minister Verburg het startsein gegeven voor 'Boeren voor Natuur'. Drie pachters van Twickel richten zich in hun bedrijfsvoering meer op natuur, landschap en waterbeheer. Een van hen, André Luttkhedde, maakt een tussenbalans op.

Voordat André Luttkhedde in december 2007 zijn handtekening onder de overeenkomst zette, was er veel scepsis in zijn omgeving. 'Dat wordt niets' en 'makkelijk boeren als er een schip met geld binnenvaart', waren enkele argwanende reacties. Nu, twee jaar later, waait er een andere wind. "De stemming is omgedraaid. Men vraagt zich af of het niet iets voor hen is", zegt Luttkhedde. Twee jaar is te vroeg om definitieve conclusies te trekken, maar een manier van werken waarbij de boer meer rekening houdt met de natuur, heeft vooralsnog geen negatieve invloed op de bedrijfsvoering. "Het weiland is groen en de dieren zijn gezond", vat Luttkhedde samen.

Luttkhedde is de derde generatie uit de familie die op Erve Bokdam een agrarisch bedrijf runt. Op deze plek in de Azelermeen, vlakbij het heidegebied Bokdamerveld, ontgon zijn opa nog eigenhandig stukken grond. Decennialang was het een gemengd bedrijf met varkens, koeien en schapen. Zijn vader nam in de jaren tachtig afscheid van de varkens en André maakte, nadat hij in 2000 het bedrijf had overgenomen, de omslag van melkvee naar zoogkoeien. De vijftien (hobby)schapen bewijzen hun diensten bij het afgrazen van enkele stukken land rond de boerderij. De verandering van bedrijfsvoering door de jaren heen, heeft veel te maken met het klein-

schalige landschap waarin geboerd wordt. De vele houtwallen, kromme percelen en meanderende beken staan een efficiënte bedrijfsvoering in de weg en leiden tot minder opbrengsten. "Ik was laatst in Drenthe op een boerenbedrijf van veertig hectare dat werd onderbroken door één sloot. Ik heb hier wel honderd sloten", vergelijkt André. Om het kleinschalige landschap te versterken en de betrokken boeren perspectief te geven, is Boeren voor Natuur opgezet.

Potstal

Boeren voor Natuur is gebaseerd op een visie waarin behoud en beheer van natuur en landschap verweven is met de landbouw. De boer krijgt een grotere rol als landschapsbeheerder waardoor de agrarische bedrijven op twee peilers rusten: de landbouw en natuur/landschapsbeheer. Op de 29,5 hectare van Erve Bokdam krijgen flora en fauna meer kansen door extensivering en

Op Erve Bokdam wordt gebouwd om meer stro en graan te kunnen opslaan.

vernatting van de bodem. Luttikhedde moet met eigen machines het land onderhouden en streven naar een gesloten mineralenkringloop. Dat betekent dat hij geen (kunst)mest mag aanvoeren en op het gebied van voer en materialen zelfvoorzienend moet zijn. Dat lukt bijna helemaal, zegt Luttikhedde, maar er wordt nog wel stro van buiten aangevoerd. Het wordt gebruikt voor de potstal, waar de zoogkoeien en het jongvee bovenop het stro staan. Het mengsel van mest en stro wordt eenmaal per jaar over het land uitgereden. Zijn eigen bedrijf is te klein om voldoende graan te verbouwen zodat hij in de eigen strobehoefte kan voorzien. "Het kan wel, maar dan moet de helft van het vee weg en dat is nu ook weer niet de bedoeling." Liever breidt hij zijn bedrijf met zo'n tien hectare uit, al weet hij dat hij daarvoor geduld moet opbrengen. Met die extra hectares bouwgrond kan hij niet alleen meer verbouwen maar ook makkelijker teeltwisselingen toepassen.

Duurzaam

Als beheerder van het buitengebied ontvangen de deelnemende agrariërs in Boeren voor Natuur een vergoeding. Luttikhedde ontvangt per hectare ruim duizend euro. Het is geen schip met geld, zegt hij nadrukkelijk. En vergeten wordt vaak dat hij ook veel moet investeren. Zo bouwt hij een nieuwe, grotere opslag voor stro en graan op zijn erf. Al met al kan hij dankzij Boeren voor Natuur wel in zijn onderhoud voorzien. Tot vorig jaar had hij een volledige baan als onderhoudsmonteur en runde hij het boerenbedrijf in zijn vrije tijd. "Dat was niet vol te houden." Boeren voor Natuur is voor hem een vervolg op een weg die hij al in 2000 is ingeslagen. Toen bracht hij een groot deel van zijn grond al onder in de Subsidieregeling Agrarisch Natuurbeheer (SAN). Het is zijn vaste overtuiging dat hij op een duurzame wijze het boerenbedrijf kan voortzetten. Mogelijk dat hij in de toekomst ook een rol krijgt bij bijvoorbeeld het beheer van naastgelegen natuurgebieden, zoals het Bokdammerveld. Dan is Erve Bokdam nog minder een agrarische enclave en is er sprake van een vloeiende overgang met de omgeving.

Knop

Van boeren die deelnemen aan Boeren voor Natuur, wordt inventiviteit en maatwerk verwacht, zegt Luttikhedde. Als er bij

Pilot

Het project Boeren voor Natuur wordt momenteel op twee plekken in Nederland gehouden. In de Polder van Biesland (Zuid-Holland) en landgoed Twickel. In Twickel nemen behalve Andre Luttikhedde ook Marwin Hofstede en Corney Niemeijer deel. De deelnemende agrariërs richten zich in hun bedrijfsvoering meer op het ontwikkelen en beschermen van natuur, landschap en waterbeheer en krijgen daarvoor gedurende dertig jaar een vergoeding. De vergoeding komt uit een fonds waarin overheidspartijen hebben bijgedragen. Mede doordat deze beloning de 'staatssteuntoets' van de Europese Unie moest doorstaan, kende het project een lange voorbereidingstijd. Behalve de Stichting Twickel zijn het ministerie van LNV, de provincie Overijssel, het Waterschap Regge en Dinkel, Regio Twente en de gemeenten Hof van Twente en Hengelo betrokken. Inmiddels is de uitvoering in handen gekomen van een nieuw opgerichte Stichting Boeren voor Natuur Twente. Deze stichting wil niet alleen de huidige pilot met drie deelnemende agrariërs tot een goed einde brengen maar ook uitbreiden met andere bedrijven, niet alleen op Twickel maar in heel Twente. De komende jaren worden in samenwerking met onder meer kennisinstituut Alterra de bedrijfs-economische ontwikkeling en de veranderingen in het landschap en waterhuishouding nauwlettend gevolgd.

Andre Luttikhedde: "De knop moet om".

de Azelerbeek gemaaid wordt, moet hij zich afvragen of hij het maaisel niet kan vermengen met zijn eigen mest. Een goede balans tussen grondgebruik, mest en vee is belangrijk. Op de automatische piloot boeren is er niet meer bij. "De knop tussen de oren moet om", zegt Luttikhedde. "Je kunt niet meer vier of vijf keer per jaar maaien. Je moet op een andere manier omgaan met het land." Vroeger maakte het bijvoorbeeld niet zoveel uit als bij het oogsten de grond beschadigd werd door het gebruik van zware machines. Een beetje kunstmest, en de schade was gerepareerd. "Ik kan die schuif niet meer opentrekken en moet goed rekening houden wanneer ik het land opga." Met het blote oog valt nu nog niet te zien dat

de natuur in en rond Erve Bokdam er op vooruit gaat. Al geeft Luttikhedde eerlijk toe dat hij geen specialist is. Hij ziet wel eens mensen door het weiland lopen die bij wijze van spreken elk plantje van naam kennen, maar voor hem is een weiland vooral gras. Met enige regelmaat ontvangt hij op Erve Bokdam mensen die meer willen weten van Boeren voor Natuur. Dan wijst hij op het groene gras en de "robuuste koeien" in de potstal, ten teken dat boeren en natuur goed hand in hand kunnen gaan. "Iedere boer moet voor zich uitmaken of Boeren voor Natuur iets voor hem is. Ik kan alleen maar proberen het goede voorbeeld te geven."

Martin Steenbeeke

Water krachtbron voor kasteel

Wanneer Goethe in zijn 'Faust' laat zeggen dat alles aan het water is ontsproten, dan is dat meer dan een dichtelijke uitlating. Veel wetenschappelijke onderzoekers zijn tot de conclusie gekomen dat de eerste primitieve vormen van leven zich in het water hebben afgespeeld. Omdat water, samen met lucht, vuur en aarde tot de meest elementaire behoeften van de mens behoort, mogen we aannemen dat de vraag naar water zo oud is als de mensheid. De 'tijdelijke bezitters' van Twickel hebben dan ook door de eeuwen heen dit elementaire nat gekoesterd en niet alleen voor drinkwater maar ook als krachtbron voor het aandrijven van allerlei apparaten binnen en buiten de muren van Twickel.

Het water uit de ventilator werd via een aansluiting op de regenpijp in de gracht geloosd.

Baron Jacob Derk van Heeckeren (1809-1875) bezocht vele landhuizen en kastelen in de omgeving van Londen om daar technische ideeën op te doen en te realiseren bij de bouw van de noordvleugel en de bouw van zijn huis op het Hof te Dieren. Het is dan ook niet verwonderlijk dat zijn zoon Rodolphe Frédéric die belangstelling deelde. Vanaf 1883 tot aan het begin van de 20e eeuw heeft er een ware industriële revolutie plaatsgevonden in het kasteel. Voor de vele noviteiten tekende vooral de 'Hydraulic and Sanitary Engineer' George Jennings uit Londen.

Afzuigingsysteem

Bij het doornemen van de archivalia in het Huisarchief Twickel vond ik in 1978, met betrekking tot de werkzaamheden van George Jennings, een rekening van 21 december 1898 waarin zijn werkzaamheden worden omschreven in de periode 1896-1897. Hierin worden drie bijzondere leveringen vermeld:

"Providing and fixing:

- 1. Water-driven Fan with supply and waste pipes and ventilating pipe.*
- 2. Direct-action Hydraulic Lift, with all necessary runners, valves, balance weights, etc.*
- 3. Speaking Tubes as directed, with requisits terminal and branch points."*

In tegenstelling tot de 'etenslift' (Hydraulic Lift) en de drie 'spreekbuizen' (Speaking Tubes) was de plaats en bediening van de waterturbine, met daarin geïntegreerd de ventilator (Water-driven Fan) voor het afzuigen van de etensdampen in de dienkamer, nog niet gelokaliseerd.

Na het overlijden van de barones in 1975 werd de eerste verdieping van zuidvleugel gerenoveerd voor de toekomstige

De tussenvloer op de tweede verdieping met ingebouwde 'Water-driven Fan'.

Een 'hydraulische lift' met links de spreekbuis. Tegenwoordig wordt de lift elektrisch aangedreven.

bewoners, de familie Zu Castell Rüdénhausen. Tijdens deze werkzaamheden ontdekten medewerkers van de bouwploeg op de tweede verdieping, in de hoek van de zuidtoren en zuidvleugel, tussen de vloer het 'kleinood'. Tussen de verwarming en hoofdafsluiter bevond zich het kraantje voor de watertoevoer vanuit het grote waterreservoir op de zolder.

Schoepenrad

In maart 1980 heeft de Waterleiding Maatschappij 'Overijssel' N.V. het rapport 'Onderzoek van de waterleidinginstallatie van het kasteel Twickel te Delden' uitgebracht. Hierin beschrijven zij het ventilatiesysteem van de dienkamer aldus:

"De ventilatie van de dienkamer vindt plaats met een door water aangedreven ventilator. Een waterstraal wordt door toevoer via een hogedruk-leiding tagentiaal gericht op een schoepenrad, waardoor een roterende beweging ontstaat. Het schoepenrad is gekoppeld aan een ventilator. Het water, waarvan de potentiële energie wordt omgezet in kinetische energie, wordt via schoepenrad, afvoer en regenpijp in de gracht geloosd."

Het grote waterreservoir op de zolder bevat geen water meer. Schoepenrad en ventilator genieten nu van een welverdiende rust.

Helmig Kleerebezem

Historische ontdekkingstocht langs Twents erfgoed

De serie "Twente Toen en Nu" brengt het verhaal achter monumenten, erfgoed, belangrijke gebouwen en spannende plekken in Twente. In deel 1, 'Langs weg en vaart', neemt landgoed Twickel een prominente plaats in.

In zestien afleveringen belicht uitgever Waanders in tekst en beeld het Twentse erfgoed en de geschiedenis van de streek. Dit gebeurt aan de hand van thema's als religie, sport, textiel en molens. In de eerste van twee afleveringen die inmiddels zijn verschenen, staat het vervoer van mensen en goederen door de eeuwen heen centraal. De ontwikkeling van de diverse transportmiddelen en -verbindingen wordt geschetst aan de hand van specifieke objecten of gebeurtenissen. Zo nemen auteur Jan Haverkate en fotograaf Alphons B. ter Brake de lezer mee op een voetreis door het Bokdammerveld, het zandpad dat tot 1833 een onderdeel was van de hoofdweg tussen Borne en Delden. Om te beschrijven hoe zo'n voetreis verliep, wordt geput uit reisverslagen, zoals van de stichter van de Twentse textielindustrie, Willem de Clercq. "Uiteindelijk kwamen we in het bos van de graaf van Twickel. Hier veranderde het beeld en kwamen we door schitterende lanen met enorme bomen, vooral eiken, zoals men die in deze omgeving in het geheel niet ziet."

De tekeningen, historische - en actuele foto's geven enerzijds weer dat er door de eeuwen heen veel verandert, maar ook dat de geschiedenis zich soms herhaalt. Zo was Delden eeuwenlang

een drukke halteplaats voor de diligence tussen Naarden en Osnabrück. Door de opkomst van de trein raakten postvervoer als De Kroon en de schippersherberg Carelshaven halverwege de negentiende eeuw minder in trek. Een eeuw later veroorzaakte het wegtransport over de oude E-8 dermate veel overlast dat in het centrum van Delden inwoners de weg blokkeerden.

'Twente toen en nu' is, zoals de uitgever het noemt, een 'historische ontdekkingstocht' langs het erfgoed van Overijssel. Door de beknoptheid (de eerste aflevering telt 60 pagina's) is het niet de uitgave die alle andere geschiedenisboeken overbodig maakt. Mede omdat er relatief veel ruimte voor foto's en ander beeldmateriaal is ingeruimd, is het wel een aantrekkelijke manier om in vogelvlucht het Twentse erfgoed (beter) te leren kennen.

Martin Steenbeeke

Jan Haverkate, Twente Toen en Nu, dl 1 Langs weg en vaart.

ISBN: 978-90-400-2192-3.

€2,50, overige delen €4,95.

Historische moestuinmuur hersteld

Het begin van de werkzaamheden.

In de moestuin is de afgelopen maanden hard gewerkt aan het herstel van de historische tuinmuur. De plantenwereld binnen de muren heeft in meerdere opzichten baat van het bouwwerk.

Het betreft het laatste deel van de muur om de 3 hectare grote moestuin van Twickel. De muur is rond 1886 gebouwd op basis van een ontwerp van de beroemde landschapsarchitect Petzold. Hij vond dat de moestuin die tot dan tegenover het kasteel lag het uitzicht belemmerde. Daarom stelde hij baron van Heeckeren

voor de moestuin te verplaatsen naar de huidige locatie. De moestuin werd ook direct een stuk groter. Het terrein werd helemaal met een gemetselde muur omgeven. De totale lengte bedraagt maar liefst 800 meter. Zo'n tuinmuur heeft meerdere voordelen. Natuurlijk houdt de muur ongewenste indringers en vraatzuchtige dieren weg. Belangrijker is dat de muur zonnewarmte accumuleert ten gerieve van warmteminnende planten en leifruit geleidt. Verder zorgt de tuinmuur voor een goed microklimaat binnen de muren van de moestuin. Bezoekers van de moestuin zullen merken dat het binnen de muren vaak een stuk warmer is dan daar buiten.

Na een tijd van verwaarlozing werd de moestuin in 1993 nieuw leven in geblazen. Toen werd ook een aanvang gemaakt met de restauratie van de muur. In fases is sindsdien het werk voltooid. Het (laatste) gedeelte dat nu onder handen is genomen, was zo slecht dat het deels was omgevallen. De rest was ook niet meer te redden door een verzakte fundering. Dit deel moest dus helemaal vernieuwd worden. Bouwbedrijf Steggink uit Reutum legt er een eer in om het metselwerk precies op dezelfde wijze uit te voeren als het originele. Eigenlijk nog beter want we weten inmiddels dat muren van deze lengte ruimte moeten hebben om uit te zetten en te krimpen bij temperatuurverschillen. Op gezette afstanden is nu voorzien in verticale dilatatievoegen gevuld met een plastisch materiaal. Daarmee was oorspronkelijk geen rekening gehouden. Het gevolg was dat temperatuurspanningen nergens heen konden en grote scheuren veroorzaakten.

De restauratie is mede mogelijk gemaakt door een subsidie van de Provincie Overijssel en de Europese Unie.

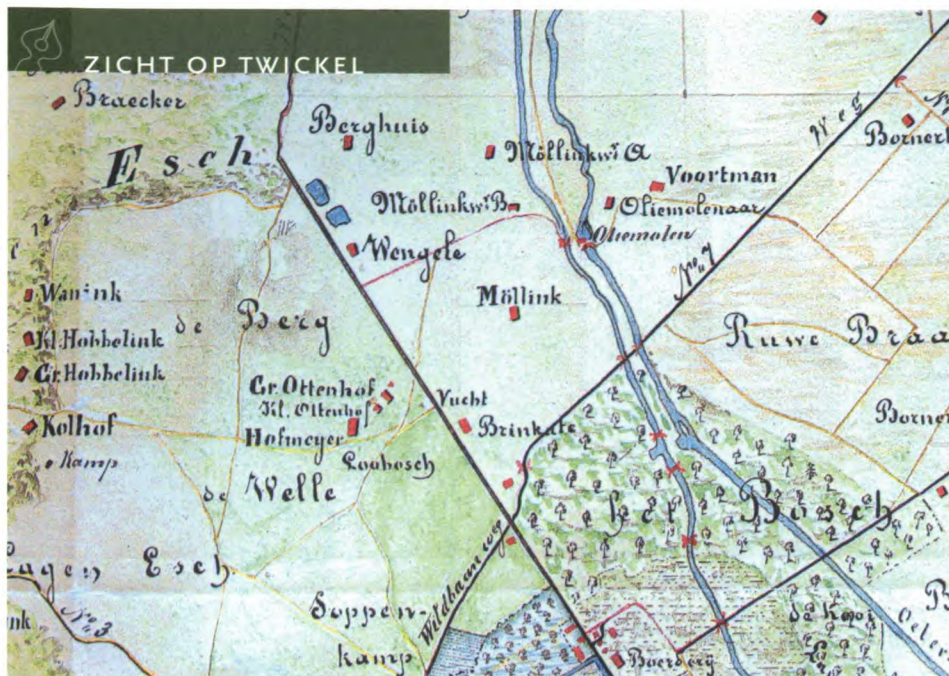
Albert Schimmelpenninck

Door de overkapping kon er ook bij slecht weer worden doorgewerkt.

Het metselwerk wordt op dezelfde wijze uitgevoerd als het originele.

Detail uit de beheerkaart van de rentmeester van Twickel, ca. 1883.

werden rechtgetrokken en verhard. Later kwamen de spoorwegen en in de 20e eeuw werden de autosnelwegen aangelegd. Het verkeer per as werd daardoor zo goed en goedkoop dat de kleine beken en vaarten buiten gebruik raakten.

Twickel staat op de kaart, maar moet ook op de kaart blijven staan. De modernisering gaat namelijk verder. Nieuwe ontwikkelingen zijn nodig om het land bewoonbaar en de samenleving leefbaar te houden. Maar die nieuwe ontwikkelingen vormen ook een bedreiging voor het historisch gegroeide landschap van het landgoed en zijn omgeving. Die bedreigingen kunnen alleen worden afgewend als ze tijdig worden onderkend. In principe is dat een taak van de overheid. Het culturele erfgoed in stad, dorp en landschap behoort namelijk tot de collectieve goederen, en de overheid heeft tot taak om te zorgen voor het beheer, onderhoud en gebruik van deze goederen. De praktijk is echter anders. Nieuwe ontwikkelingen weten bestuurders vaak meer te boeien dan het behoud van het bestaande. Daarom is het van groot belang dat de bewoners zich bewust zijn van de kwaliteit en de kwetsbaarheid van het historisch gegroeide landschap in hun omgeving. Steeds weer blijkt dat het verleden alleen een toekomst heeft als het kan rekenen op een stevig draagvlak onder de bevolking.

Eerder dit jaar werd het Pact van Twickel gesloten. Deze overeenkomst voorziet in een visie op de toekomstige ontwikkeling van het landgoed en zijn omgeving. Hoe belangrijk zo'n overeenkomst ook is, de toekomst van het landgoed kan op die manier niet veilig worden gesteld. Alleen de aanhoudende zorg en een voortdurende oplettendheid van de bevolking kan ervoor zorgen dat Twickel ook in de toekomst op de kaart blijft staan.

prof. dr. Guus J. Borger
Emeritus hoogleraar historische
geografie

De rubriek "Zicht op Twickel" staat open voor diegenen die een opiniërende bijdrage over het landgoed en haar positie in de maatschappij willen leveren. Bijdrages kunnen gemaild worden naar twickelblad@stnbk.nl

Twickel moet op de kaart blijven

'Twickel op de Kaart', het motto dat dit jaar is gekozen voor de Open Monumentendag, kan op twee manieren worden verstaan. Aan de ene kant maakt dit motto duidelijk dat Twickel in het verleden op de kaart is gezet. Het gaat dan om een terugblik. Het motto kan echter ook worden verstaan als een oproep: Twickel moet op de kaart worden gezet. Als we het motto zo verstaan, dan kijken we vooruit. Beide kanten vragen onze aandacht.

Eerst de terugblik. Twickel is in het verleden vele malen op de kaart gezet. Het gaat daarbij niet om topstukken van grootse allure, maar om kaarten die zijn gebruikt voor het beheer van het landgoed. Die gebruikskaarten weerspiegelen veranderingen in de inrichting van het gebied en in het grondgebruik. Daarin ligt het belang van deze kaarten. Daarnaast is het bijzonder dat deze kaarten nog steeds worden bewaard op de plaats waar ze indertijd zijn vervaardigd en gebruikt.

Wie de kaarten bekijkt, ontdekt al snel dat Twickel in de loop der eeuwen is veranderd. Niet alleen het huis, ook de tuin en het landgoed zijn in het verleden aangepast aan de eisen van de tijd en de wensen van de bewoners. Zo werd de tuin eind 19e eeuw opnieuw ingericht in de toen gebruikelijke landschapsstijl. Opvallend zijn de plannen voor de drinkwatervoorziening. In de 19e eeuw hield men de drinkwatervoorziening niet voor een taak van de overheid maar van particulieren. Eind 19e eeuw liet de heer van Twickel daarom een waterleiding aanleggen. Met een stoommachine werd het water bij Wierden uit de grond gehaald en naar de watertoren op het landgoed gepompt. Vervolgens ging dit water via pijpen naar de gebruikers.

Wie goed kijkt, ziet meer sporen van verandering. Vooral de aanpassingen van de verkeersverbindingen vallen op. In de 18e eeuw werd de Twickelervaart aangelegd. Voor die tijd was dat een belangrijke verbetering, want toezicht op het onderhoud van de landwegen bestond er toen nauwelijks. Verkeer over land was daardoor een moeizame en kostbare aangelegenheid. Door de aanleg van de vaart konden de landbouwproducten tegen lagere kosten en met een hoger rendement naar de steden worden vervoerd. Niet alleen de bezitter van het landgoed, ook de boeren hebben daarvan geprofiteerd. In de 19e eeuw werden de landwegen verbeterd. Op de kaarten is te zien dat wegen

Twickelboerderij wordt gastenboerderij

De havezate Dubbelink is verbouwd tot boerderijlodge. Waar voorheen het vee op stal stond, genieten nu gasten van de rust en het uitzicht. Een fraai voorbeeld van herbestemming van agrarische gebouwen.

De oude veestal biedt onderdak aan vijf lodges.

Op een doordeweekse werkdag, eind oktober, ben ik onderweg naar Dubbelink Havezathe gelegen in de buurtschap Azelo. Rijdend over de meanderende landweg die leidt naar deze eeuwenoude boerderij, krijg ik al bijna het ultieme vakantiegevoel. Wat is het Twentse coulissen landschap toch mooi, vooral als de goudgele bladeren aan de bomen nog eens extra worden ingekleurd door de herfstzon.

In twee eerdere artikelen in het Twickelblad (2005 nummer 2 en 3) werd de boeiende geschiedenis van de havezate Dubbelink belicht. In het schattingsregister van de Bisschop van Utrecht van 1475 staat Dubbelink al vermeld als erve. In 1480 wordt het een leengoed. Later wordt het een havezate genoemd. In 1751 koopt Unico Wilhelm van Wassenaer Obdam, heer van Twickel het huis met bijbehorende rechten en opstallen. Sindsdien behoort Dubbelink tot landgoed Twickel.

Verbouwing

In het zomernummer van het Twickelblad 2007 maakten we al kennis met de nieuwe bewoners van gastenboerderij Dubbelinks Havezathe, de familie Damen. Achilles Damen, zijn vrouw Anke van Boheemen en hun twee kinderen woonden er toen nog maar net. Sindsdien is er door hen veel

werk verzet. De boerderij en daarbij gelegen grond zijn onttrokken aan het landbouw-areaal en na een ingrijpende verbouwing biedt Dubbelinks Havezathe inmiddels de mogelijkheid om er vakantie te vieren en te genieten van de rustgevende en landelijke omgeving.

De bestaande veeschuur, waar voorheen de koeien op stal stonden, is in opdracht van de eigenaar Stichting Twickel in zijn geheel verbouwd en geconserveerd. SchipperDouwes architecten uit Wierden heeft zoveel mogelijk rekening gehouden met de authenticiteit van de schuur. De bestaande constructie is intact gebleven en oude indelingslijnen, zoals loopgedeelte en grup komen terug in de vloer en de afwerking. In deze grote ruimte zijn vijf boerderijlodes gemaakt. Dubbelinks gastenboerderij maakt tegenwoordig deel uit van een aantal reeds bestaande Boerderijlodes, een concept dat enige jaren geleden werd geïntroduceerd door hotelier Harald Droste.

Comfort

De lodges zijn bedoeld voor mensen die houden van comfort zonder te veel opsmaak. De sfeer in de lodges is bijzonder. Modern en traditioneel is geraffineerd gecombineerd. Net als de andere boerderijen, die allemaal gelegen zijn op unieke plekken in Twente, past ook Twickelboerderij Dubbelinks Havezathe in het concept. Het landgoed Twickel en directe omgeving heeft veel te bieden. De gasten kunnen niet alleen genieten van de rust, zij krijgen ook werkelijk het gevoel op een boerderij te

Interieur van een lodge.

zijn. Bij aankomst worden ze begroet door rondscharrelende kippen, ganzen en eenden. Anke en Achilles zijn 'hobbyboeren' en houden Hereford runderen, gemoedelijke maar indrukwekkende roodharige Engelse vleeskoeien. Deze omgeving biedt alle ingrediënten om te 'onthaasten'. Gastvrouw Anke vertelt enthousiast over haar ervaring met de eerste gasten tijdens de herfstvakantie. "De gasten genoten van het prachtige uitzicht vanuit de lodges, vooral als er 's morgens al reeën staan te grazen in het weiland. Onze gasten wandelen van hieruit zo naar de Noordmolen of museumboerderij de Wendezoete. De lodges bieden extra gezelligheid omdat er met echte houtkachels wordt gestookt. Voor jonge kinderen is het een geweldige ervaring te mogen slapen in een echte bedstee".

Twente

In de keuken van de boerderij spreek ik met Harald Droste over zijn 'creatie'. Hij is geboren en getogen in Tubbergen en van jongs af aan werkte hij al mee in het hotelrestaurant van zijn ouders. Zijn grootvader was daar al in 1928 begonnen met de exploitatie van een café met kruidenierswinkelje. Het horeca-ondernemerschap zit hem dus in het bloed. Na zijn middelbare

schooltijd ging hij naar de Hogere Hotel-school in Den Haag, waarna hij naar Amerika vertrok. Hier deed hij veel ervaring op in het hotelwezen. Toen zijn vader hem vroeg of hij nog plannen had terug te keren naar Twente en of hij het familiebedrijf over wilde nemen, twijfelde Harald geen moment. Hij nam in 1990 de bedrijfsvoering over, maar hij stelde wel één voorwaarde, hij zou het één en ander gaan veranderen. En dat is inmiddels ook gebeurd.

Hippe studio's

Toen bleek dat er geen mogelijkheid was de hotelkamers in het hotel in Tubbergen uit te breiden ging Harald op zoek naar mooie locaties in Twente om daar zijn 'lodges' te realiseren. In goede samenwerking met de architect en verschillende boeren in Twente zijn eigentijdse appartementen of 'hippe studio's', gecreëerd in voormalige veeschuren van een aantal boerderijen in Twente, zoals Erve 't Vrielinck in Hezingen, Boerderij de Bötte in Nutter en Erve Heerman in Beuningen. Dubbelinks Havezathe volgt als vierde in de rij. Het concept van de lodges, waarvoor Harald Droste in 2001 de innovatieprijs Overijssel ontving, is overal hetzelfde. Harald levert de professionaliteit en zorgt

onder meer voor de reserveringen, de eigenaren van de boerderij zorgen voor het gastheerschap. "Een unieke samenwerking, die in de praktijk heel goed werkt", weet Harald Droste inmiddels uit ervaring. "Waarom zou je naar een massaal vakantiepark gaan", vraagt Harald zich af. "Twente is één groot landgoed met vele leuke restaurants, steden en dorpen, die alle faciliteiten bieden voor een geslaagde korte vakantie. Veel mensen kiezen meer en meer voor kleinschaligheid in plaats van massatoerisme. Ingetogen luxe en authenticiteit, maar wel met kwaliteit, daar zoeken de mensen naar. Daarom werkt dit concept."

Christine Sinnighe Damsté

Voor meer informatie:
[www. Dubbelinks Havezathe.nl](http://www.DubbelinksHavezathe.nl)

bron:

Artikelen Twickelblad jaargang 16 zomer 2007
 Twickelblad 2005 /nummer 2 en nummer 3
 A.J. Gevers, A.J. Mensema, *De havezaten in Twente en hun bewoners*, Zwolle, 1995, ISBN 90-400-9766-6

Meestershuis.

Huis Dubbelink, de oorspronkelijke Havezate, is in de 18e eeuw al verdwenen. Op de oude huisplaats bevindt zich het Meestershuis dat begin negentiende eeuw nog werd aangeduid als Dubbelinkkamer. In 1808 werd door de marke Azelo een verzoek ingediend bij de heer van Twickel, om tot de gereedkoming van de nieuwe school de "Dubbeling Kaamer" in de winter als school te mogen gebruiken. Toen in 1810 de nieuwe school in gebruik werd genomen is de schoolmeester er kennelijk blijven wonen, gezien de benaming Meestershuis. Het is heel goed mogelijk dat de kern van dit gebouw een restant is van het bouwhuis van de havezate Dubbelink.

Rijdende monumenten door de tijd

De tentoonstelling 'Rijdende monumenten door de tijd' in Saasveld gaf een goed beeld hoe men zich rond de eeuwwisseling verplaatste. De organisatie was zeer verheugd om de vrijwilligers van de Stichting Twickel te ontvangen.

Lady-Phaëton.

Maandag 14 september verscheen rond het middaguur een grote groep enthousiaste fietsers op het monumentale erf van Gerard en Marianne Engbers, beiden zelf ook vrijwilliger bij de stichting. Na een hartelijk woord van welkom door Erik Eshuis, die net als Gerard en Marianne veelvuldig te vinden is in het koetshuis, de stallen of

Russische Parkwagen.

de tuigkamer van het kasteel, kon het gezelschap de rijtuigen bezichtigen. Voor iedereen was er een catalogus waarin alle rijtuigen uitgebreid beschreven stonden. De vrijwilligerscommissie had samen met de dames van het kasteel en de heren uit de tuin een heerlijke lunch verzorgd die op de deel van de boerderij werd gebruikt. Nadat ook de rijtuigen op en rond het erf waren bekeken, werd de fietstocht rond half drie hervat.

Eerder al, op vrijdag 1 september, werden de banden met Twickel duidelijk. Christian zu Castell, die met een gezelschap op twee rijtuigen, de Body Break en de Omnibus, van het kasteel naar Saasveld was komen rijden, opende de tentoonstelling. Naast deze twee rijtuigen stonden ook de Russische Parkwagen en de Lady-Phaëton uit het koetshuis opgesteld in de tentoonstelling. Gedachte achter de tentoonstelling waarin ca. 80 rijtuigen waren samengebracht, was om liefhebbers van authentiek gerij een zo breed mogelijk beeld te geven van de wijze waarop niet alleen adellijke en toonaangevende families maar ook boeren en

venters zich rond de vorige eeuwwisseling verplaatsten. Zo waren er rijtuigen vertegenwoordigd die gebruikt werden voor het afleggen van bezoeken en/ of plezierritjes, maar ook rijtuigen voor het vervoer op het platteland en het uitventen van bijvoorbeeld brood en kruidenierswaren waren te bezichtigen.

Dit alles was mogelijk door de enthousiaste medewerking en inbreng van een groot aantal Twentse rijtuigverzamelaars. Naast alle rijtuigen werden rijtuiglampen, -horloges, en miniaturen tentoongesteld. Na vertrek van de Twickel-delegatie stond de organisatie voor de taak om alles wat met zo veel plezier was samengebracht en opgesteld te ontmantelen. Rijtuigen werden opgehaald, paarden van hun tuig ontdaan, accessoires werden opgeborgen...

De organisatie kijkt terug op een prachtige tentoonstelling waarbij is gedacht, gebrainstormd, gevraagd, geregeld, geschreven, gezwoegd, geslept, gelachen, gezogen, gepost, gepoetst, gereden en genoten!

Liesbeth Hassink

Meer informatie over (genoemde) rijtuigen is opgenomen in het boekje 'Met Twickel op reis', verkrijgbaar in de Landgoedwinkel.

Omnibus op weg naar de tentoonstelling in Saasveld

 MIJN TWICKEL

Cor Bont achter zijn bureau in het nieuwe kantoor in Lage.

“De ogen en oren van Twickel”

Cor Bont is opzichter in het Duitse Lage. In de voormalige Heerlijkheid net over de grens bij Ootmarsum bezit de Stichting Twickel een landgoed met 240 hectare grond.

Hemelsbreed is het maar enkele tientallen meters, maar met de recente verhuizing van het beheerderkantoor is Cor Bont (57) er enorm op vooruit gegaan. “Hier hebben we meer de ruimte”, zegt Bont in zijn nieuwe onderkomen, een voormalig boerderijtje in de bocht van de Eichenallee. Het ligt ingeklemd tussen het Forsthaus, waar hij eerst kantoor hield, en zes identieke boerderijen, de zogenaamde ‘Kommiezenhuuze’. Af en toe onderbroken door bezoekers die hun hoofd om de deur steken, doet hij zijn verhaal. “In Lage ben ik de ogen en oren en het aanspreekpunt namens Twickel. Elke vrijdag ben ik in dit kantoor aanwezig, maar als het nodig is kunnen de pachters en huurders me ook

de rest van de week bereiken. In het voorjaar is het met allerlei werkzaamheden van de boeren vrij druk en in de winter vraagt het onderhoud aan bijvoorbeeld de houtwallen weer de aandacht. Daarnaast zijn er door het hele jaar door klussen, zoals schilderswerkzaamheden. Verder is er geregeld contact met de rentmeesterij in Delden. Veel gaat via email maar er is ook periodiek overleg met de rentmeester en de adjunct-rentmeester.”

“Je probeert iedereen zo goed mogelijk te helpen en oplossingen aan te dragen. Soms kun je het met een praatje af, soms ga ik ter plekke mee om zaken te bekijken. Er gaat wel eens wat stuk, of er moet onderhoud gepleegd worden. Denk bijvoorbeeld aan het onderhoud van paden en bruggen, of het afbreken van een schuurtje. Dan verdeel ik de werkzaamheden en stuur ik de mensen die wij inhuren aan. Maar als er een boom is omgewaaid, pak ik net zo makkelijk zelf de kettingzaag. Ik mag graag met de handen werken.”

“Ik doe dit werk sinds 2003. Ik zag een advertentie waarin Twickel een opzichter zocht. Ik kende Twickel als geboren Lossernaar zoals elke Twentenaar. Er was geen speciale band maar het omgaan met mensen, het werken in de natuur, dat leek me wel wat. Ik combineer dit werk met mijn baan als examiner bij het CBR in Nederland. Vier dagen per week neem ik in Oost-Nederland rijexamens af, en op vrijdag ben ik hier aanwezig. Het zijn twee totaal verschillende banen maar ik zie de ene als ontspanning voor de andere. Ik ben opgeleid als timmerman en heb na mijn militaire dienst een aantal jaren door Europa gezworven. Ik was een vrij avontuurlijke jongeman. Daarna heb ik ruim 25 jaar, door heel het land, bij de politie gewerkt. De laatste acht jaar bij de motorbrigade in Twente.”

“De overeenkomst met het werk als opzichter is dat je wel eens corrigerend op moet treden. Een pachter wil bijvoorbeeld het liefst zo weinig mogelijk schaduwwerking op zijn land en daarom een houtwal goed opschonen. Maar Twickel wil dat de eiken en beuken blijven staan. Dan moet je echt de vinger aan de pols houden. Met name met jonge agrariërs, die het bedrijf van hun vader overgenomen hebben en andere ideeën over bedrijfsvoering hebben, kunnen er wrijvingen ontstaan.”

“Dat ik Nederlander ben, maakt hier niets uit. Dit is al jarenlang een mix van Nederlanders en Duitsers. Er zijn Nederlanders die hier geboren zijn, in heel hun doen en laten Duits maar toch graag de Nederlandse nationaliteit willen behouden. Ik woonde zelf al in Lage en ben op verzoek van Twickel naar de dienstwoning verhuisd. De belangstelling om hier te wonen is groot. Er komen geregeld aanvragen binnen, zeker als er iets leeg komt te staan. Mensen die hier wonen en werken moeten wel de visie delen dat we de natuur en het culturele erfgoed zoveel mogelijk willen behouden. Bij die gesprekken met kandidaten ben ik ook aanwezig. Al die verschillende contacten, dat maakt het werk hier zo boeiend.”

Martin Steenbeeke

Op excursie door “het mooiste gebied” van Twickel

De Breeriet is normaal gesproken niet toegankelijk voor publiek. Twee maal per jaar, en op aanvraag voor groepen, gaat de poort van het natuurgebied open. Een verslag van een excursie onder leiding van voormalig jachttopzichter Hans Spijkerman

Ongewenste bezoekers worden bestraft met een boete van 57 euro meldt het bord bij de toegangspoort van De Breeriet. Maar de tiental belangstellenden die zich op deze zonnige nazomerdag verzamelen, hoeven de portemonnee niet te trekken. Zij zijn welkom en mogen ongestoord wandelen in het voormalig moerasgebied. De Breeriet is ruim tien jaar geleden gerenoveerd (zie kader) en was voor die periode moeilijk toegankelijk. “Maar toen ik in Twickel kwam werken, was dit voor mij gelijk het mooiste gebied”, zegt Spijkerman tegen de bezoekers. Spijkerman, die 35 jaar als jachttopzichter heeft gewerkt, houdt wel van gebieden waar de natuur zoveel mogelijk zijn gang kan gaan. “Je kon er

nauwelijks door, dit was net een oerwoud.” Nu wijzen de brede wandelpaden, in vloeiende lijnen aangelegd, de bezoeker de weg. De gele wegwijsbordjes heeft Spijkerman niet nodig; hij kent hier bij wijze van spreken elke boom. En dat zijn er vele, van verschillende soorten. De variëteit aan planten en bomen in de bosranden schotelt de bezoekers een kleurrijk schouwspel voor. Sommige planten hebben een medicinale werking, legt Spijkerman uit, terwijl hij speurt naar echt duizendguldenkruid. “Werkt tegen darmklachten.” En dan zijn er ook nog de dieren. Na enkele tientallen meters te hebben gelopen, houdt Spijkerman halt. “Hoor, een bonte specht”. Het is niet de enige vogelsoort die hier huist. “De boom-

valk, buizerd, havik, sperwer. Alles broedt er”, doceert Spijkerman. Maar afgezien van een reiger, een buizerd en een verdwaalde aalscholver laten weinig vogels zich tijdens deze excursie zien of horen. Het is in dit jaargetijde een stuk stiller dan het voorjaar, verklaart Spijkerman. “Dan is het hier net een orkest.” Het geluid van de auto’s op de rondweg dringt jammergenoeg wel door, merkt een bezoeker op. “Dat kunnen we niet meer terugdraaien”, zegt Spijkerman. Het feit dat het landgoed doorkruist wordt door wegen en het Twentekanaal eist jaarlijks vele levens. “Zo’n vijftig tot honderd reeën per jaar.” En in het donker willen trekvogels nog wel eens tegen hoogspanningsmasten vliegen.

Even verder knielt hij bij een afdruk van een reepoot in het pad. In dit jaargetijde is het even zoeken. “De paartijd zit er net op. Tot half augustus is het ‘oorlog’ in het bos, dan is het pad één en al spoorvorming.” De route voert verder, onder een kolossale, omgewaaide moerascypres door. “Ik noem dit het monument van Breeriet”, zegt Spijkerman. De cypres is één van de vele uitheemse boomsoorten die bij de aanleg geplant zijn. Bij de restauratie is er fors uitgedund, maar zijn er aan de hand van oude plantlijsten ook weer bomen aange-

Hans Spijkerman wijst op het werk van een zwarte specht.

plant. Een bezoeker wijst met vol afgrijzen op wildgroeïende kleine boompjes, zogeheten vuilboomhout. "Verschrikkelijk, dat lijkt wel een bos." Het wordt weggehaald, stelt Spijkerman de man gerust. De groep vervolgt de weg richting de vijver, ook wel 'slangenvijver' genoemd. De naam dankt de vijver aan de manier waarop deze zich, met de vele doorkijkjes, door het landschap slingert. Bij het herstel van het park is de vijver uitgediept, en na aanvankelijke problemen met algvorming is de waterkwaliteit nu op orde. "Er zit volop vis in", weet Spijkerman. Aan de overkant ligt er een dode eik half in het water. Het is beleid om deze niet op te ruimen. "Je kunt er wel open hardhout van maken, maar dat heeft weinig meerwaarde. Nu is het een perfecte zitplaats voor een ijsvogel." Vlak bij de vijver zetelt een reigerkolonie. De broedperiode loopt van half februari tot half augustus. Dit jaar zijn er 69 broedparen geteld, vertelt Spijkerman. Maar in de jaren zeventig waren dat er ooit wel honderd meer. De afname is onder meer te wijten aan de zwarte kraai, een natuurlijke vijand van de reigers. "Die plunderen de nesten." Elk jaar worden rond half april de nesten

door vrijwilligers geteld. Dat gebeurt veelal met de blik naar beneden, legt Spijkerman uit, want de uitwerpselen leren of een nest wel of niet in gebruik is. Hij vertelt de anekdote dat hij eens met een groep schoolkinderen onder een aantal nesten heeft doorgelopen. Een kind voelde opeens 'een tak' op zijn hoofd vallen, maar dit bleken goudvissen te zijn, uit de bek van de reigerjongen gevallen. "We hebben de vissen maar gefotografeerd, anders had niemand dit verhaal geloofd." In dit gezelschap twijfelt niemand aan het waarheidsgehalte van het verhaal, want de oud-jachtopzichter blijkt over veel kennis van de flora en fauna te beschikken. Gevraagd en ongevraagd dist hij diverse wetenswaardigheden op; over de historie van Twickel, de jacht, de houtkap en de draagtijd van reeën. Opeens loopt hij vijf meter het bos in, om halt te houden bij een hol dat door een zwarte specht in een boom is gehakt. Spechten hakken om meerdere redenen, legt Spijkerman uit. Het kan zijn dat ze hun territorium willen afbakenen, een vrouwtje willen uitdagen of insecten verorberen. Enkele bezoekers reageren verbaasd als ze horen dat de zwarte specht een soort telescoop in de schedel heeft, waardoor de klappen worden opgevangen.

Als de groep zich verplaatst, en een buizerd zich nog even heeft laten zien ("dat is een intrekker, die komen hier van september tot april"), wordt er halt gehouden bij het "dagverblijf". Het is de benaming die Spijkerman geeft aan het deel van de vijverpartij dat door hoge rietkragen en rododendrons geheel aan het zicht kan worden onttrokken. De watervogels wanen zich dan veilig en onbespied. Op enkele tientallen meters afstand stroomt de Oelerbeek, maar beek en vijver staan niet met elkaar in verbinding. Een duiker onder de beek voert al het overtollige water vanuit de vijverpartij naar elders af. Dat is bijzonder, vertelt Spijkerman, maar heeft te maken met het feit dat de Oelerbeek lange tijd vervuild is geweest. Door een grote sanering van alle beken in Twente is de Oelerbeek weer schoon, en zwemt er vis. De twee uur durende rondgang eindigt waar hij begon; de toegangspoort aan het Bornsevoetpad. De dieren en planten in De Breeriet hebben weer het rijk alleen.

Martin Steenbeeke

De Breeriet

De Breeriet, ook wel de Brede Riet genoemd, ligt in het dal van de Oelerbeek. In de middeleeuwen is de beek vergraven voor het verkrijgen van hoogteverschil om de benedenstrooms gelegen Noordmolen te laten draaien. Hierbij is De Breeriet ingesloten, werd de afwatering onmogelijk en ontstond er een moeras. In 1872 is De Breeriet aan de hand van een ontwerp van L.P. Zocher aangelegd als landschapspark. Het maken van het plan en de aanleg van de vijverpartijen, paden en groepen bijzondere bomen kostte Twickel destijds 960 gulden. Nadat bleek dat het park vanwege de drassige ondergrond moeilijk te onderhouden was, werd het vanaf 1895 'gesloten' en verwilderde De Breeriet. Tussen 1996 en 1999 is het park gerestaureerd. Vijvers zijn uitgebaggerd en de wandelpaden en parkachtige beplanting langs de paden zijn hersteld. Om verstoring van de dierenwereld te voorkomen is het park niet vrij toegankelijk. Op Open Monumentendag en Driekoningen (6 januari) gaat de poort open. Op andere dagen worden er op aanvraag voor groepen (min. 10 en maximaal 25 personen) wandelingen georganiseerd. Informatie via de landchapswinkel: 074 - 376 10 20.

Beste Vrienden,

Op zaterdag 31 oktober heeft de Vereniging Vrienden van Twickel in overleg met Gert-Jan Roelofs, bosbaas van de Stichting Twickel, de door haar aangeboden hand- (en span)diensten uitgevoerd: natuurbeheer - en onderhoud. De oproep in het vorige Twickelblad leidde uiteindelijk tot een groep van twintig vrijwilligers. De opdracht was de heidevelden rond het ven van het Schijvenveld te ontdoen van jonge zaailingen, vooral grove den en berk. Stichting Twickel had gezorgd voor gereedschap, koffie en warme chocolademelk met gevulde koeken (geeft direct weer energie). Om 9.15 uur aangekomen werd, onderbroken door een koffiepauze, gewerkt tot 13.00 uur.

Het is verbazingwekkend én bewonderenswaardig hoeveel werk is verzet, terwijl er tegelijk toch nog voldoende tijd en gelegenheid was om te genieten van de pracht van het Schijvenveld en elkaars gezelschap en enthousiasme.

Het moet mogelijk zijn om het kwetsbare, prachtige Schijvenveld in een cyclus van vier jaar te bewerken zoals we nu voor het

eerst hebben gedaan. De Stichting Twickel zou de inspanningen van de Vrienden om het Schijvenveld te adopteren voor beheerswerkzaamheden zeer op prijs stellen. Er wordt 's winters geschaapt op het Schijvenveld en dat moet schitterend zijn. Uit deze "gebruikersgroep" roep ik Vrienden op zich volgend jaar op te geven voor de natuurwerkdag in het Schijvenveld: voor wat, hoort wat!

Laten we er samen een succes van maken in het belang van Twickels prachtige natuur. De natuurwerkdag zal een vast onderdeel gaan vormen van het activiteitenprogramma van de Vereniging en hopelijk zullen velen van u meewerken. De aanwezige vrijwilligers hebben een heerlijke ochtend gehad.

Albert Kienhuis

Moeras Rijnstrangen wint terrein

Weidegebied verandert in moerasgebied.

Het natuurgebied Rijnstrangen bij Babberich wordt uitgebreid. Tussen de Aertseweg en de Kleine Gelderse Waard verandert een negen hectare groot weidegebied in moerasgebied, met ondiep water, oevers en rietland. Voor de inrichting van het terrein en om een goede waterhuishouding voor omliggende landbouwgrond te reali-

seren, moet er zand worden weggegraven. Hiervoor is in oktober het startsein gegeven. Gezeten in een hydraulische kraan mocht rentmeester Albert Schimmelpenninck samen met wethouder Jos Lamers van de gemeente Rijnwaarden de eerste scheppen grond afgraven. Via duikers komt het water in verbinding te staan met de Rijnstrang,

waardoor er verversing plaatsvindt. Als de werkzaamheden zijn afgerond, vormt het moerasgebied een woon- en broedplaats voor zeldzame vogels als de grote karekiet, rietzanger en roerdomp. Om de rust niet te verstoren is het gebied, net als nu, niet vrij toegankelijk.

Zwerfkei waarschuwt al vijftig jaar

De zwerfkei aan de Twickelerlaan voor het kasteel.

schutse van Twickel". Even gleed zijn blik langs de portretten in de benedengalerij om vervolgens door te gaan met zijn feestrede. "En nu zijn wij, vrije burgers der oude en vrije Stad- en Ambt Delden bijeen, om U te betuigen, hoe heerlijk wij het vinden, dat wij wonen, in en om Twickel". Natuurlijk ging Schneider ook in op de totstandkoming van de Stichting Twickel in 1953. "Hier op het oude aristocratische Twickel is een daad van den hoogsten burgerzin gesteld. Wat is Twenthe zonder industrie en fabrieken? Wat is Twenthe zonder het spel van wolk en winden, zonder den polslag der natuur, zonder bloed, zonder longen, zonder Twickel". Hij vervolgde zijn betoog met: "Wie Twickel schendt, vermoordt Twenthe. Wie van Delden houdt, heeft Twickel lief".

Nu, vijftig jaar later, is de tekst op de zwerfkei actueler dan ooit. Twickel wordt omringd door een netwerk van wegen en industrieën. Omliggende gemeenten hebben nog altijd een wellustige expansiedrift. Gelukkig kunnen we in alle jaargetijden nog volop genieten van het grootste particuliere landgoed in Nederland. Wanneer het landgoed wordt aangevallen dan zal deze zwijgende zwerfkei 'spreken' en vermanend roepen tot de komende geslachten, laat Twickel Twickel.

Vijftig jaar geleden bood de burgerij van Stad en Ambt Delden aan de barones van Twickel een zwerfkei aan. De vijftien ton wegende steen kreeg een plek aan de Twickelerlaan, tegenover het kasteel. Aanleiding was de tachtigste geboortedag van de vrouwe van Twickel, douairière M.A.M.A. baronesse van Heeckeren van Wassenaer geboren gravin van Aldenburg Bentinck.

Op 16 september 1959 om kwart over negen 's morgens luidden de Deldense kerkklokken haar verjaardag 'harmonisch' in. De Nederlandse driekleur wapperde overal aan de gevels van de huizen en even later zongen de schoolkinderen op het kasteelplein de barones uit volle borst toe. Het huldigungscomité vanuit de burgerij van Stad en Ambt Delden, met als voorzitter mr. dr. J. W. Schneider, bood 's middags in het kasteel als geschenk een eeuwenoude zwerfkei uit de bossen van Twickel aan met daarin gebeiteld de waarschuwendende tekst:

**VERSTA UW HISTORIE:
BEWAAR UWE GLORIE.
DELLEN ONTWIKKEL:
LAAT TWICKEL TWICKEL.**

**AAN DE VROUWE
VAN TWICKEL.
16 SEPT.
1959.**

De welbespraakte voorzitter ging in op de gezegende leeftijd van de jarige en hoe goed het van oudsher wonen is "onder de

Helmig Kleerebezem

Het plaatsen van de zwerfkei in 1959 door de firma Van Wezel uit Hengelo.

Schloss Wörlitz.

Overeenkomsten tussen Twickel en Gartenreich Dessau- Wörlitz

Het Gartenreich Dessau-Wörlitz en landgoed Twickel hebben veel met elkaar gemeen. Dat ondervonden de personeelsleden van de Stichting Twickel. Recent brachten zij een werkbezoek aan het Duitse landschapspark.

Het landgoed Twickel mag dan in Nederland het grootste particuliere landgoed zijn, in ons buurland Duitsland zijn er nog wel grotere particuliere bezittingen. In het

verleden heeft Twickel al eens contacten gelegd met het Muskaer Park van Hermann Furst zu Pückler Muskau. Hier begon tuinarchitect Petzold, die eind negentiende eeuw aan het huispark van Twickel heeft gewerkt, zijn loopbaan. Eind september van dit jaar bracht het personeel van Twickel, ter gelegenheid van het 25-jarig ambtsjubileum van Albert Schimmelpenninck als rentmeester, een 'collegiaal' werkbezoek aan het Gartenreich Dessau - Wörlitz. Er bleken vele aanknopingspunten te bestaan.

'Gesamtkunstwerk'

Het Gartenreich Dessau - Wörlitz bestaat uit een aantal landgoederen langs de rivier de Elbe en rond de stad Dessau. Dit was destijds de hoofdstad van het vorstendom Anhalt-Dessau. Het was Leopold Friedrich Franz von Anhalt Dessau (1740 - 1817) die vanaf 1764 het initiatief nam om zijn rijk om te vormen tot een groot landschapspark in Engelse stijl. Na uitvoerige studiereizen met zijn architect Friedrich Wilhelm von Erdmannsdorff begon hij met het slot in Wörlitz, een klein plaatsje ten oosten

van Dessau, en de omgeving daarvan. Tussen 1765 en 1813 ontstond zodoende een 'gesamtkunstwerk' bestaande uit een landschappelijke aanleg rond een aantal dode armen van de Elbe waarin vele gebouwen en nog meer kunstwerken verzezen. Dit alles was niet alleen voor zichzelf en zijn gasten bestemd maar in eerste instantie bedoeld voor de ontwikkeling van de bevolking. Vanuit Engeland had hij de ideeën van de 'verlichting' meegenomen en hij wilde zijn volk daarvan laten profiteren. Niet alleen voor vermaak maar ook als lering.

Gezichtspunten

Het Wörlitzer park is met 112 hectare het grootste park van het Gartenreich en vormt dan ook het belangrijkste onderdeel daarvan. Het is nog steeds te allen tijde en zonder kosten toegankelijk (wat jaarlijks bijna een miljoen mensen doen) en ook het huis is door iedereen te bezichtigen. Het park bestaat uit vijf delen die door waterpartijen en Elbe-strangen gescheiden worden en door tientallen bijzondere bruggen weer met elkaar verbonden zijn. De bezoeker ervaart achter elkaar een aantal ruimtelijke belevingen, met nieuwe gezichtspunten, uitzichten, gebouwen en kunstwerken. Naast de siertuinen zijn er ook akkers, boomgaarden en weiden.

Het personeel kreeg een rondleiding.

In het park bevinden zich meer dan veertig gebouwen. Eén van de (ook letterlijk!) hoogtepunten - in een uithoek van het park - is een kunstmatige vulkaan die ook daadwerkelijk tot uitbarsting kan komen. Dat gebeurt, in verband met de hoge kosten, maar zelden, de eerstvolgende uitbarsting is in augustus 2010.

Grenzen

Het Gartenreich Dessau - Wörlitz beslaat nu in totaal een oppervlakte 14.500 ha. en is dus ruim twee keer zo groot als het totale bezit van de Stichting Twickel. Vanzelfsprekend is het geheel beschermd als monument en sinds 2000 staat het ook op de Werelderfgoedlijst van UNESCO. Evenals Twickel gaat het hier ook om een aantal landgoederen die met elkaar het Gartenreich Dessau - Wörlitz vormen en die in eigendom zijn van één stichting. Deze stichting is opgericht aan het begin van de twintigste eeuw toen het land Anhalt-Dessau ophield te bestaan en onderdeel werd van de Weimar-republiek. Het feit dat deze stichting al bestond voordat het gebied na de Tweede Wereldoorlog onderdeel werd van de Duitse Democratische Republiek (DDR) maakte het na de val van de muur makkelijk om de oude situatie grotendeels te herstellen. De landgoederen van de stichting grenzen min of meer aan elkaar en ook in het landschap lopen zij haast onmerkbaar in elkaar over. Helaas wordt het beeld hier en daar wreed verstoord door grote lelijke industriegebouwen of andere storende bebouwing. Hoewel elk landgoed zijn eigen karakter heeft behouden zijn er vele verbindende

Schloss Oranienbaum.

elementen. Die bestaan vooral uit een groot aantal kleine gebouwtjes, al dan niet met nuttige functie, die ongeveer een half uur van elkaar (te paard) verwijderd liggen. Hierdoor is het gebied nu bij uitstek geschikt om op de fiets te verkennen. De toeristische infrastructuur is inmiddels op behoorlijk niveau gebracht. Er zijn talloze mogelijkheden voor verblijf, waarvan een aantal op bijzondere locaties.

Oranjeboom

De stichting beheert in totaal ruim 200 hectare historische tuinaanleg; een klein deel wordt door de stad Dessau onderhouden, zoals het Georgium dat momenteel dienst doet als stadspark en museum,

de dierentuin en het landschapspark Kühnau. De vijf landgoederen liggen verspreid rond de stad; ten westen ligt langs de Elbe het landgoed Gros Kühnau. In het huis is het kantoor van het Gartenreich gehuisvest. Meer landinwaarts, ten zuidwesten van Dessau, ligt Schloß Mosigkau waarin zich een indrukwekkende verzameling Nederlandse schilderijen bevindt. Aan de oostkant van de stad grenst het Luisium, met aansluitend de Wald-einsamkeit am Sieglitzer Berg. Tot slot ligt ten zuiden van Wörlitz Oranienbaum dat in 1683 gebouwd werd voor Henriette Katharina van Anhalt-Dessau. Zij was een prinses van Oranje Nassau en kreeg haar eigen paleis in een eigen dorp met een oranjeboom op het centrale marktplein. Het door de Nederlandse architect Cornelis Ryckwaert gebouwde barokslot is lang in gebruik geweest als archief. Momenteel wordt het gerestaureerd maar daarnaast ook opengesteld voor het publiek. Vooral de geheel met Delfts Blauwe tegels bekleedde zomereetzaal in het souterrain is heel bijzonder. In het park staan enkele Chinese gebouwtjes en de grootste oranjerie van Europa, met ook nog steeds een citrusverzameling. Daarmee wordt de band met Nederland nog steeds bestendig.

Jan Willem van Beusekom

Het Wörlitzer park wordt door bruggen verbonden.

Meer informatie is in het Duits en Engels te vinden op de website: www.gartenreich.com

BERICHTEN VAN DE BUITENPLAATS

Overstichtsprijs

Bestuursvoorzitter Jan Dijkstra van Het Oversticht overhandigt rentmeester Albert Schimmelpenninck de prijs.

De Stichting Twickel heeft voor het herstelplan van het Huispark de Overstichtsprijs gekregen. De prijs wordt door de kennis- en adviesorganisatie jaarlijks uitgereikt aan personen en instanties die het landelijk en stedelijk schoon bevorderen en in stand houden. Het landschapspark is aan de hand van landschapsarchitect Michael van Gessel de afgelopen jaren gerenoveerd. "Een opdrachtgever die de kans neemt om het oude een nieuwe betekenis te geven en het daarmee geschikt te maken

voor weer een nieuwe tijd, voldoet aan alle criteria voor toekenning van de Overstichtsprijs", aldus bestuursvoorzitter Jan Dijkstra bij de uitreiking van de prijs. De prijs bestaat uit een geldbedrag van 2.000 euro (dat gestort zal worden in het buitenplaatsfonds dat wordt aangewend voor verfraaiing en aankleding van het huispark), een oorkonde en een kunstwerk. Dit laatste wordt gemaakt uit een stuk hout dat Twickel zelf ter beschikking moet stellen.

Tuinen dicht; winkel open!

Van november tot en met april zijn de tuinen van Twickel gesloten voor het publiek. Vanaf de tweede helft van april zullen de tuinen weer toegankelijk zijn. De winkel blijft wel open, doch in het winterseizoen alleen op woensdag, vrijdag en zaterdag van 11.00 tot 17.00 uur. Op vrijdag 11 en zaterdag 12 december zullen de Winterwinkeldagen georganiseerd worden in de Landgoedwinkel. De wintermarkt zal dit jaar in bescheiden vorm plaatsvinden. Tijdens de kerstvakantie is de winkel gesloten in de periode van 24 december tot en met 5 januari.

Jan Willem van Beusekom

Een voor velen onbekende kaart met de opstelling van de Canadese troepen tijdens de Tweede Wereldoorlog, vlak bij het kasteel Twickel, trok veel belangstelling.

Twickel op de kaart

De tentoonstelling Twickel op de Kaart is door circa 1.000 mensen bezocht. Gedurende twee weken in september werd in het koetshuis en de paardenstallen historische kaartmateriaal tentoongesteld. De tentoonstelling werd georganiseerd in samenwerking met de Werkgroep Historische Cartografie. Een veertigtal kaarten uit het archief van Twickel werd getoond evenals een aantal gebruiksattributen. Bij de selectie van kaarten was het uitgangspunt dat de kaarten mooi en

Meppeler zilver

Een zilveren tabaksdoos uit Meppel die zich op Twickel bevindt, vormde het pièce de résistance van een tentoonstelling over Meppeler zilver in de Oude Secretarie in Meppel. De tabaksdoos is omstreeks 1768 in Meppel gemaakt door de daar woonachtige zilversmid Matthias Sweeden. Op de doos staan afbeeldingen, teksten en initialen. De tentoonstelling over het Meppeler zilver trok gedurende de maanden september en oktober ruime belangstelling.

interessant moesten zijn en dat Twickel en/of Delden er op moest staan. De tentoonstelling werd geopend door professor G. Borger uit Amsterdam. Een samenvatting van zijn inleiding treft u elders aan in dit nummer. Tijdens de Open Monumentendag werd ook een aantal kaarten uit privécollecties getoond waarvoor erg veel belangstelling was. De tentoonstelling trok niet alleen specifiek geïnteresseerden maar ook tuinbezoekers, deelnemers aan de kasteelarrangementen en Vrienden van Twickel, tijdens hun bezoek aan het kasteel.

Kaasmaakster Elise Elbert op eigen benen

Elise Elbert start binnenkort haar eigen ambachtelijke kaasmakerij. Tot nu toe vervaardigde zij de boerenkaas op het Erve Ottenhof. Aan het eind van het jaar hoopt zij te zijn verhuisd naar het nabij gelegen Erve Möllinkwoner.

Elise Elbert.

Elise Elbert is bekend op Twickel want zij begon ooit op geitenhouderij en kaasmakerij Wolverlei als vrijwillig melkster. Van huis uit is zij verpleegkundige en hovenier. Zij maakt nu al vijftientig jaar kaas, waarvan dertien jaar als partner van de Wolverlei. Sinds twee jaar werkt ze op Erve Ottenhof van de familie Wes aan de Twickelerlaan. Daar maakt ze van koeienmelk kaas in de smaken naturel, honingklaver en fenegriek. De kaas is te koop in de Landgoedwinkel, op de maandelijkse streekmarkt in Delden en binnenkort dus ook in haar eigen winkeltje in de boerderij achter de Noordmolen. Behalve kaas wil Elise ook karnemelk, boter en, in samenwerking met de Wolverlei, geitenkaas maken.

Het was de bedoeling dat de kaasmakerij op Erve Möllinkwoner op 1 november van dit jaar in gebruik zou worden genomen maar dat is net niet gehaald; het wordt nu waarschijnlijk 1 januari 2010. Het boerderijtje, waarin al een kaasmakerij was gevestigd, wordt verbouwd onder leiding van Louis Volker van de Stichting Twickel en aannemer De Jong uit Hengelo. Ook de vader van Elise heeft ondanks zijn gevorderde leeftijd actief meegeholpen bij de verbouwing.

Naast de winkel zal Elise op Erve Ottenhof-Möllinkwoner, zoals ze het gaat noemen, ook lunchmogelijkheden gaan bieden. Voor dit doel is de kleine deel geschikt gemaakt. Bij mooi weer kan de boomgaard voor de boerderij gebruikt worden. Al met al gaat een langgekoesterde wens van Elise in vervulling, want het bestaan van zelfstandig kaasmaakster heeft haar altijd getrokken vanaf het moment dat zij als vrijwilliger begon op de Wolverlei. Nu zijn de beide kaasmakerijen binnenkort dus burens van elkaar.

Jan Willem van Beusekom

Meer info via:

06 - 15294885 of email: bobbie1outa@hotmail.com

Streekmarkt Twente

Elise Elbert verkoopt, net als enkele andere pachters van Twickel, haar landgoedproducten op de Streekmarkt Twente.

Sinds april van dit jaar wordt deze elke eerste zaterdag van de maand (van 9.00 tot 15.00 uur) gehouden rond de Oude Blasiuskerk in Delden. De markt met streekproducten uit de regio voorziet duidelijk in een behoefte. Niet alleen de ambachtelijke producten spreken aan, ook de sfeer en gezelligheid worden genoemd. Zeker op dagen met mooi weer lopen enkele duizenden bezoekers langs de circa vijftientig kramen met een grote variëteit aan producten. Behalve aardappels, groente en fruit zijn er vele

soorten kaas en vlees, bessensap, bier en wijn, maar ook mosterd, honing, jam en chutney en zelfs ter plekke gerookte paling te krijgen. Het succes is zodanig dat na dit 'proefjaar', ook volgend jaar (vanaf 6 februari) weer elke maand een streekmarkt zal worden gehouden.

Stichting Twickel
www.twickel.nl

Vereniging Vrienden van Twickel
www.vriendenvantwickel.nl

